

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO Nr. I-1489 2, 7, 8, 9, 24, 33, 36, 47, 67 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-5219

2020 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2020 m. spalio 14 d. sprendimo Nr. SV-S-1682 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.8 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a**:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 2, 7, 8, 9, 24, 33, 36, 47, 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-5219 (toliau – Įstatymo projektas) tikslui, tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui tikslinti Įstatymo projektą pagal šias pastabas bei pasiūlymus:

1. Įstatymo projekto 2 straipsnio 2 dalimi siūloma Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad „socialinę riziką patiriantiems vaikams ikimokyklinis ugdymas yra užtikrinamas pagal švietimo, mokslo ir sporto ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytą tvarką“. Manytina, kad žodis „užtikrinamas“, kuris reiškia „garantuoja, laiduoja“, suponuoja tik teisę vaikams, patiriantiems socialinę riziką, esant poreikiui ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Ši nuostata įteisinta ir šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose, tačiau Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2018 m. audito ataskaitoje „Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų ateičiai užtikrinti“ nustatyta, kad apie 36 proc. socialinę riziką patiriančių vaikų neugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programą, nors jiems ugdymas privalo būti skirtas ir būtų naudingiausias. Atsižvelgiant į tai, siūloma įstatymo lygiu nustatyti, kad vaikams, patiriantiems socialinę riziką, ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą teikiamas privalomai nuo 2021 m. rugsėjo 1 d.

Pažymėtina, kad ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą gali būti privalomas ne tik socialinę riziką patiriantiems vaikams, todėl siūloma palikti galimybę švietimo, mokslo ir sporto ministrui ir socialinės apsaugos ir darbo ministrui nustatyti tvarką ir kriterijus, kai vaikui gali būti skiriamas privalomas ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma Švietimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalies redakciją, kuri įsigaliojūt 2021 m. rugsėjo 1 d. išdėstyti taip:

„2. Ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvų (globėjų) pageidavimu – pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Vaikams, patiriantiems socialinę riziką, skiriamas privalomas ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą švietimo, mokslo ir sporto ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka. Kitiems vaikams privalomas ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą gali būti skiriamas vadovaujantis švietimo, mokslo ir sporto ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytais kriterijais ir tvarka.“.

2. Švietimo įstatymo 28 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad švietimo teikėjų tinklo paskirtis – užtikrinti visiems Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvoje, privalomojo ir visuotinio švietimo prieinamumą, jo įvairovę, galimybes mokytis visą gyvenimą, tačiau, Švietimo valdymo informacinės sistemos 2019 metų duomenimis, ikimokyklinio ugdymo prieinamumas skirtingose savivaldybėse svyruoja nuo 14 iki 125 proc. skirtingo vaikų amžiaus grupėse: 2 metų amžiaus vaikų mažiausia yra ugdoma 14 proc., o daugiausia – 92 proc., 3 metų – mažiausiai ugdoma – 16 proc., o daugiausiai – 120 proc., 4 bei 5 metų vaikų mažiausiai ugdoma 27–28 proc., daugiausiai – 123–125 proc. Lietuvos

Respublikos valstybės kontrolės audituotose savivaldybėse socialinės rizikos šeimose augančių vaikų ugdymo mastas taip pat skirtingas – ugdoma nuo 41 iki 97 proc. tokių vaikų nuo 2 metų (Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2018 m. audito ataskaita „Ar išnaudojame ikimokyklinio ugdymo galimybes sėkmingesnei vaikų ateičiai užtikrinti“).

Iš duomenų matyti, kad kai kuriose savivaldybėse savarankiškoji funkcija „organizuoti ikimokyklinį ugdymą“ yra įgyvendinama silpnai, mažas į institucinį ugdymą įsitraukusių vaikų skaičius. Neužtikrinant vaikams galimybės ugdytis įstaigose, kurios vykdo ikimokyklinio ugdymo programą, tėvai (globėjai) negali grįžti į darbo rinką, o vaikai negali gauti kokybiškų ugdymo paslaugų bei švietimo pagalbos.

Atsižvelgiant į tai bei į Įstatymo projekto tikslą, siūloma įteisinti visuotinį ikimokyklinį ugdymą pagal ikimokyklinio ugdymo programą vaikams nuo 2 metų amžiaus. Kadangi šiai nuostatai įgyvendinti savivaldybės ir švietimo teikėjai turi pasirengti, siūloma numatyti įgyvendinimo etapus pradedant nuo vyresnių vaikų visuotinio ikimokyklinio ugdymo.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma:

2.1. Švietimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies redakciją, kuri galiotų nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. iki 2024 m. rugpjūčio 31 d. išdėstyti taip:

„3. Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo, iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis ugdymas. Ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą yra visuotinis nuo 4 metų amžiaus.“;

2.2. Švietimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies redakciją, kuri galiotų nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. išdėstyti taip:

„3. Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo, iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis ugdymas. Ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą yra visuotinis nuo 3 metų amžiaus.“;

2.3. Švietimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies redakciją, kuri galiotų nuo 2025 m. rugsėjo 1 d. išdėstyti taip:

„3. Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo, iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis ugdymas. Ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programą yra visuotinis nuo 2 metų amžiaus.“

3. Įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma keisti Švietimo įstatymo 8 straipsnio 2 ir 3 dalis ir numatyti, kad priešmokyklinis ugdymas gali būti teikiamas nuo 5 metų, tačiau švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytais atvejais ir tvarka, įvertinus vaiko ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą, priešmokyklinis ugdymas gali trukti dvejus metus. Pažymėtina, kad siūlomos nuostatos įgyvendinimas išskiriant tam tikras vaikų grupes, kurie turėtų likti ugdytis pagal programą antrus metus, o kuriems rekomenduoti pradėti lankyti mokyklą nuo 6 metų, gali sukelti daug ginčų įstaigų, kurios vykdo priešmokyklinio ugdymo programą, bendruomenėse, o švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu nustatyti atvejai ir tvarka galimai bus diskriminuojanti vaikus, nes vaiko raida ir brandumas yra nustatomi individualiai kiekvienam vaikui tam skirtose tarnybose. Pritariant ugdymo ankstinimui ir individualių vaikų poreikių tenkinimui, siūloma įteisinti dvejų metų priešmokyklinio ugdymo programos trukmę, programos teikimą pradėti, kai vaikui tais kalendoriniais metais sueina 5 metai, ir, atsižvelgiant į vaiko gebėjimus, poreikius, sudaryti galimybes vaikams formalųjį ugdymą pradėti, kai vaikui tais kalendoriniais metais sueina 6 tėvams (globėjams) pageidaujant.

Pritarus pasiūlymui ankstinti ugdymą, bus įtraukti šiuo metu pagal ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programas neugdomi 5 metų vaikai, kurių, 2019 m. pabaigos Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis, buvo daugiau kaip 2 600, iš kurių mažesniuose miestuose ir kaimiškose vietovėse buvo šiek tiek daugiau kaip 1 900.

Užtikrinant dvejų metų trukmės priešmokyklinio ugdymo programos teikimą, siūloma neskaidyti priešmokyklinio ugdymo lankymo pradžios laiko (kai vaikui sueina 5 metai iki balandžio 30 d. ar iki rugsėjo 1 d.) ir palikti nuostatą – kai tais kalendoriais metais vaikui sueina 5 metai.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma Švietimo įstatymo 8 straipsnio 2 ir 3 dalis išdėstyti taip:

„2. Priešmokyklinis ugdymas vykdomas pagal dvejų metų švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintą priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą. Priešmokyklinį ugdymą vykdo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas, vadovaudamiesi švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka.

3. Priešmokyklinis ugdymas pradedamas teikti vaikui, kai tais kalendoriniais metais jam sueina 5 metai. Tėvų (globėjų) prašymu, švietimo teikėjui švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka įvertinus vaiko ugdymosi pažangą ir pasiekimus, priešmokyklinio ugdymo programa gali būti baigiama per vienus metus.“

Atsižvelgiant į tai, kad priešmokyklinio ugdymo ankstinimui ir dvejų metų priešmokyklinio ugdymo bendrajai programai vykdyti reikalingas pasirengimo laikotarpis, siūloma nustatyti, kad Švietimo įstatymo 8 straipsnio 2 ir 3 dalių ir su jomis susiję Švietimo įstatymo pakeitimai (Švietimo įstatymo 9 straipsnio 3 dalies, Švietimo įstatymo 47 straipsnio 1 dalies 6 ir 7 punktų, Švietimo įstatymo 47 straipsnio 2 dalies 1 punkto) įsigalioja nuo 2023 m. rugsėjo 1 d.

Atsižvelgiant į tai, kad nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. pagal priešmokyklinio ugdymo programą būtų ugdomi vaikai, kuriems tais kalendoriniais metais sueina 6 metai, ir vaikai, kuriems tais kalendoriniais metais sueina 5 metai, siūloma Įstatymo projekto įsigaliojimo ir įgyvendinimo straipsnyje reglamentuoti priešmokyklinio ugdymo programos įgyvendinimą 2023–2024 mokslo metais ir nuostatas išdėstyti taip:

„2023 m. rugsėjo 1 d. vaikams, kuriems 2023 metais sueina 6 metai, priešmokyklinis ugdymas pradedamas teikti pagal vienų metų švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintą priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą, o vaikams, kuriems 2023 metais sueina 5 metai, – pagal dviejų metų švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintą priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą.“

4. Atsižvelgiant į šio nutarimo 3 punkte siūlomus Švietimo įstatymo pakeitimus, sistemiškai siūloma tikslinti mokymosi pagal pradinio ugdymo programą nuostatas ir Švietimo įstatymo 9 straipsnio 3 dalį išdėstyti taip:

„3. Pagal pradinio ugdymo programą vaikas pradedamas ugdyti, kai tais kalendoriniais metais jam sueina 7 metai. Pradinis ugdymas pradedamas vaikui teikti vienais metais anksčiau, kai vaikas buvo ugdomas pagal priešmokyklinio ugdymo programą vienus metus, kaip nurodyta šio įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje.“

5. Pritarus Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlomai nuostatai dėl privalomo ikimokyklinio ugdymo vaikams, patiriantiems socialinę riziką, Įstatymo projekto 5 straipsnis laikytinas pertekliniu. Atsižvelgiant į tai, siūloma jo atsisakyti.

6. Įstatymo projekto 6 straipsniu keičiamo Švietimo įstatymo 33 straipsnio papildymas 4 dalimi laikytinas pertekliniu, kadangi galiojančio Švietimo įstatymo 7 straipsnio 5 dalis ir 8 straipsnio 4 dalis nustato, kad pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programą ugdomam ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikui ir jo tėvams (globėjams) koordinuotai teikiamos švietimo pagalba, socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos švietimo ir mokslo ministro, socialinės apsaugos ir darbo ministro ir sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka. Koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. V-651/A1-455/V-1004 „Dėl Koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir

sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašo patvirtinimo“, numatoma įvairi galima pagalba šeimai ir apibrėžtas koordinuotai teikiamų paslaugų organizavimas ir kitos sąlygos.

7. Įstatymo projekto 7 straipsniu Švietimo įstatymo 36 straipsnis pildomas 2¹ dalimi, kurioje numatyta, kad socialinę riziką patiriantiems vaikams, kuriems ikimokyklinis ugdymas užtikrinamas šio įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje numatyta tvarka, ir juos lydinčių asmenų vežimą į atitinkamą ugdymo programą vykdančią įstaigą ir atgal organizuoja valstybinės ir savivaldybės mokyklos savininko teisės ir pareigos įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas), kitų mokyklų – savininkas (dalyvių susirinkimas) savo nustatyta tvarka ir atvejais. Pažymėtina, kad 2024 m. rugsėjo 1 d. įsigalios Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 45¹ straipsniu įstatymo Nr. XIII-3268 7 straipsniu keičiamo Įstatymo 36 straipsnio 1 dalies nuostatos, kurios numato, kad vaikai, kuriems paskirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas į mokyklą ir atgal privalo būti vežami. Atsižvelgiant į tai, siūloma atsisakyti Įstatymo projekto 7 straipsnio keitimo, o keisti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 45¹ straipsniu įstatymo Nr. XIII-3268 9 straipsnį ir numatyti, kad minėto įstatymo 7 straipsnio 1 dalis įsigalioja 2021 m. rugsėjo 1 d.

8. Įstatymo projekto 8 straipsniu keičiamą Švietimo įstatymo 47 straipsnį, atsižvelgiant į šiame nutarime išdėstytas aplinkybes ir pateiktus pasiūlymus, keičiant Švietimo įstatymo 8 ir 9 straipsnius, siūloma tikslinti taip:

8.1. Švietimo įstatymo 47 straipsnio 1 dalies 6 punktą išdėstyti taip:

„6) 6 metų sulaukusį vaiką, jei jis yra baigęs priešmokyklinio ugdymo programą, leisti mokytis pagal pradinio ugdymo programą;“;

8.2. Švietimo įstatymo 47 straipsnio 1 dalies 7 punktą išdėstyti taip:

„7) tėvai (globėjai) turi teisę kreiptis į pedagoginę psichologinę tarnybą arba švietimo pagalbos tarnybą, kurios aptarnavimo teritorijoje yra švietimo teikėjas, dėl 6 metų vaiko brandumo ugdytis pagal pradinio ugdymo programą vertinimo ir ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo kreipimosi dienos gauti iš šių tarnybų rekomendacijas dėl vaiko pasirengimo mokytis;“;

8.3. Švietimo įstatymo 47 straipsnio 2 dalies 1 punktą išdėstyti taip:

„1) vaiką, kuriam tais kalendoriniais metais sueina 5 metai, leisti mokytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą, vaiką, kuriam tais kalendoriniais metais sueina 7 metai, leisti mokytis pagal pradinio ugdymo programą, išskyrus šio įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje numatytus atvejus;“.

9. Įstatymo projekto 9 straipsnyje siūloma Švietimo įstatymo 67 straipsnį papildyti 13 dalimi, pagal kurią nustatoma, kad ugdymo ir ūkio lėšos socialinę riziką patiriančių vaikų ikimokyklinio ugdymo užtikrinimui skiriamos iš valstybės biudžeto lėšų. Pritariame nuostatai, kad, siekiant gerinti socialinę riziką patiriančių vaikų ugdymo sąlygas ir mažinti atskirtį, iš valstybės biudžeto turėtų būti skiriamos papildomos tikslinės mokymo lėšos (ugdymui, švietimo pagalbai, kitoms ugdymo reikmėms), tačiau nepritariame nuostatai, kad iš valstybės biudžeto būtų skiriamos ir ūkio lėšos. Pagal Švietimo įstatymo 67 straipsnio 3 dalį valstybinėms ir savivaldybių mokykloms (išskyrus mokyklas, nurodytas šio straipsnio 4 dalies 1 punkte) ūkio lėšas skiria mokyklos savininko teisės ir pareigos įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) savo nustatyta tvarka. Kai kurios ūkio išlaidos kintant mokinių skaičiui iš esmės nesikeičia (pvz., mokyklos patalpų išlaikymas, priežiūra ir pan.), todėl būtų netikslinga visas ūkio išlaidas sieti su atskiru mokiniu. Manome, kad vienam vaikui iš valstybės biudžeto skiriamos ūkio lėšos labai neženkliai papildytų mokyklos biudžetą, o jų skyrimas iš atskiro šaltinio, nei yra skiriamos visos kitos ūkio lėšos, gerokai apsunkintų patį lėšų administravimą savivaldybių mokyklose. Atsižvelgiant į tai, siūloma nedaryti išimčių iš galiojančio ūkio lėšų skyrimo reglamentavimo, o, esant papildomam lėšų poreikiui dėl didesnio mokinių skaičiaus, prireikus numatyti jį tikslinant savivaldybių finansinius rodiklius.

Švietimo įstatymo 36 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad mokiniai maitinami nemokamai Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymo nustatyta tvarka ir atvejais, todėl, siekiant skirti nemokamą maitinimą vaikams, kuriems paskirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, turėtų būti tikslinamas Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma tikslinti Įstatymo projekto 9 straipsniu pildomą Švietimo įstatymo 67 straipsnio 13 dalį, kuri įsigaliojūtų 2021 m. rugsėjo 1 d., ir ją išdėstyti taip:

„13. Vyriausybės nustatyta tvarka iš valstybės biudžeto skiriama lėšų vaikų, kuriems šio įstatymo 7 straipsnio 3 dalies nustatyta tvarka yra skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, ugdymo reikmėms tenkinti.“.

10. Preliminariais skaičiavimais, Švietimo įstatymo 67 straipsnį papildžius 13 dalimi, vaikų, kuriems skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, ugdymo reikmėms tenkinti 2021 m. iš valstybės biudžeto papildomai reikėtų skirti 800 tūkst. Eur (nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. 1 000 vaikų skaičiuojama po 200 Eur per mėnesį kiekvienam vaikui).

Jei būtų tikslinamas Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymas, siekiant skirti nemokamą maitinimą vaikams, kuriems paskirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, 2021 m. iš valstybės biudžeto papildomai reikėtų skirti 220 tūkst. Eur (nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. 1000 vaikų skaičiuojama po 2,5 Eur per dieną kiekvienam vaikui).

Preliminariais vertinimais, vaikų, kuriems paskirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas vežimo į mokyklą ir atgal išlaidoms padengti 2021 m. papildomai savivaldybėms reikėtų skirti 300 tūkst. Eur (nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. 1000 vaikų skaičiuojama po 75 Eur per mėnesį kiekvienam vaikui, įskaitant atlygį lydintiems asmenims).

Pažymėtina, kad į 2021 m. valstybės biudžeto projektą yra įtrauktos tik tos papildomos lėšos, kurios būtinos jau patvirtintiems teisės aktams įgyvendinti, todėl, pritarus teikiamam Įstatymo projektui, turėtų būti atitinkamai tikslinamas Lietuvos Respublikos 2021 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas.

Ministras Pirmininkas

Švietimo, mokslo ir sporto ministras